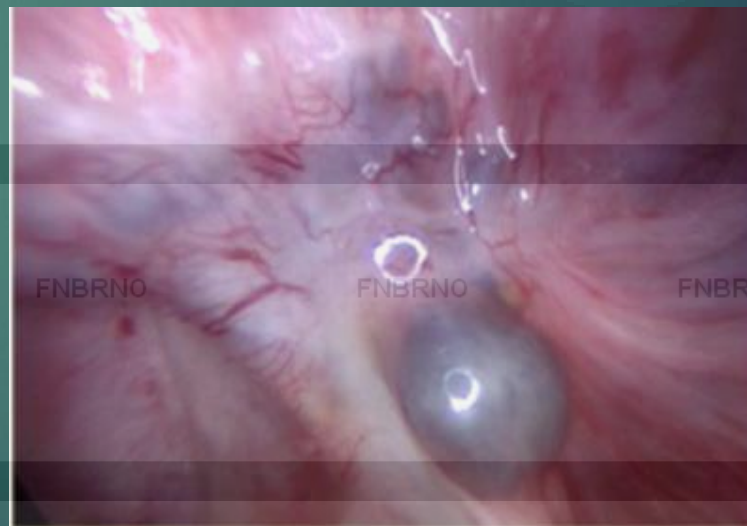

Endometrióza

L. KŘIKAVOVÁ, KLINIKA RADIOLOGIE A NUKLEÁRNÍ MEDICÍNY FN BRNO A LF MU BRNO

V. WEINBERGER, GYNEKOLOGICKO-PORODNICKÁ KLINIKA FN BRNO A LF MU BRNO

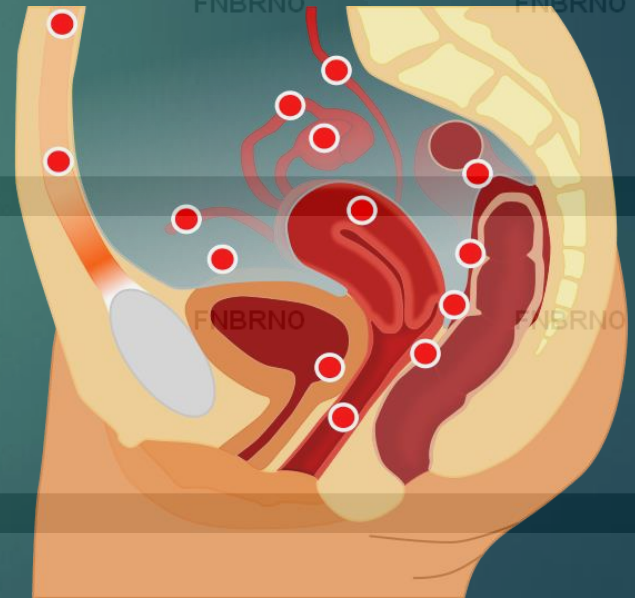

Endometrióza

- ▶ Přítomnost endometriální tkáně mimo děložní dutinu
- ▶ Během menstruačního cyklu dochází k cyklickému krvácení a rozvoji chronického zánětu
- ▶ Projevy jsou bolesti v podbříchách, bolestivá menstruace a sterilita (projevy závisí na lokalizaci, hloubce postižení a přítomnosti adhezí)

▶ Lokalizace:

- ▶ Adnexa (ovarium a tuba)
- ▶ Rektovaginální septum
- ▶ Uterinní ligamenta (zejm. sakrouterinní)
- ▶ Rektum (sigmoideum, tenké kličky)
- ▶ Myometrium
- ▶ Močový měchýř (vč. ureterů)
- ▶ Douglasův prostor
- ▶ Vezikouterinní exkavace
- ▶ Břišní stěna

Formy onemocnění

▶ Endometriom (čokoládová cysta)

- ▶ pseudocysta zvětšující ovarium (až 15 cm veliká)
- ▶ komplexní cystické léze, i tlustostěnné, obsahují rozpadové produkty krve

▶ Superficiální endometrióza (peritoneální)

- ▶ ložiska na povrchu peritonea (nejčastěji zevně na vaječnících, závěsném aparátu dělohy)

▶ Hluboká pánevní endometrióza (DIE)

- ▶ ložiska uložena >5 mm pod povrchem peritonea, infiltrují hlubší struktury (stěna střevní, retroperitoneální orgány)
- ▶ nejčastěji postiženo rektovaginální septum (adenomyotický uzel – hyperplazie hladké svaloviny a vaziva)

▶ Adenomyóza – výskyt ložisek uvnitř děložní svaloviny

Diagnostika

- ▶ Klinické vyšetření
- ▶ Zobrazovací metody:
  - ▶ Transvaginální UZ
  - ▶ Transrektální UZ
  - ▶ MR
  - ▶ Další (kolonoskopie, cystoskopie – při postižení zasahujícím až do sliznice, které je vzácné), IVU
- ▶ Laparoskopie – histologická verifikace!!
  - ▶ podezření na endometriózu je jedna z nejčastějších indikací dg. laparoskopie (limitace v případě adhezí, mikroskopických lézí, retroperitoneálního postižení)
- ▶ Staging (I-IV)

UZ diagnostika

- ▶ Transvaginální vyš. doménou gynekologů
- ▶ Transrektální UZ
- ▶ Abdominální UZ, vyšetření břišní stěny
- ▶ Polymorfní UZ obraz
  - ▶ důsledky cyklického krvácení víceméně anechogenní
  - ▶ fibrozní reakce představuje echogenní solidní složku
- ▶ Povrchovou peritoneální endometriózu nelze ultrasonograficky detekovat
- ▶ Postižení ovaria – hemorhagický typ – pseudocysta
- ▶ Hluboké postižení retrocervikální či rektovaginální je adenomyotický typ – hypoechogenní uzly 0,5-8 cm

UZ diagnostika

▶ Transvaginální UZ – TVUS

- ▶ 1. rutinní zhodnocení dělohy (adenomyóza?) a adnex (endometriom?)
- ▶ 2. TVUS/TRUS detekce „soft markerů“ – stranová bolestivost a mobilita ovaria
- ▶ 3. zhodnocení nálezu v Douglasově prostoru – „sliding sign“
- ▶ 4. zhodnocení DIE uzlů v předním a zadním kompartmentu

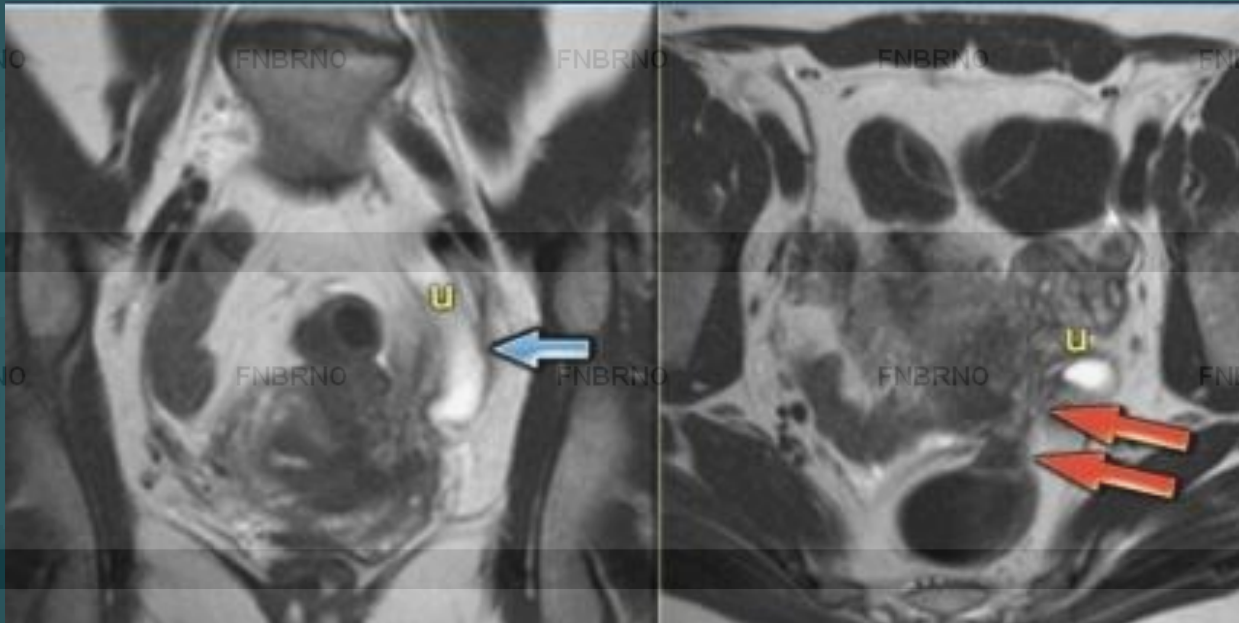
MR – protokol vyšetření

- ▶ K posouzení přítomnosti a rozsahu ložisek endometriozy
  - ▶ T1, T2 axiálně
  - ▶ T1 s potlačením tuku (STIR) ve 3 rovinách
- ▶ Ke zúžení diff. dg., v případech podezření z malignity
  - ▶ + postkontrastně T1, DWI
- ▶ Typické jsou okrsky **vysokého T1** signálu na sekvenci s potlačením tuku, odpovídají hemorhagiím
- ▶ Obvykle **nízká až střední** intenzita signálu na **T1 i T2** v.o.
- ▶ Okrsky **vysokého T2** signálu odpovídají dilatovaným endometriálním žlázám

MR

- ▶ Senzitivita u hluboké pánevní endometriózy je 76-80%, specificita 98-99%
- ▶ Limitace v případě drobných nepigmentovaných lézí, plaků, kde chybí T1 hyperintenzita, v případě adhezí

T2 – postižení
levého
sakrouterinního
ligamenta,
infiltrace stěny
sigmoidea,
dilatace levého
ureteru

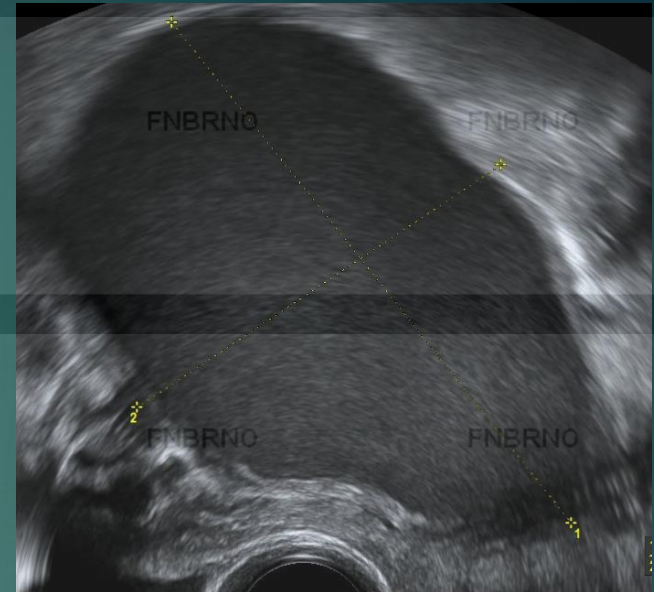
Superficiální (peritoneální) endometrióza

- ▶ Teorie retrográdní menstruace (Sampson, 1927)
- ▶ Krev včetně viabilních fragmentů bazálního endometria
- ▶ Laparoskopicky na seróze uložené plaky
- ▶ Transvaginální UZ ani MR tyto léze obvykle neidentifikuje, na MR prokazatelné při vel. nad 5 mm nebo při vzhledu charakteru hemorhagických cyst

Ovariální endometrióza - endometriom

- ▶ Pseudocysta s čokoládovým obsahem (menstruační krev a její rozpadové deriváty)
- ▶ Až 24% ovariálních cyst
- ▶ V místě invaginace je výstelka cysty fibrotická a obsahuje ostrůvky endometriální glandulární tkáně
- ▶ Redukce zdravé ovariální tkáně expanzí endometriomu
- ▶ Častěji vlevo, častěji jedno- než oboustranně
- ▶ Obvykle unilokulární
- ▶ Adheze k okolním strukturám
- ▶ Vysoká senzitivita i specificita UZ i MR

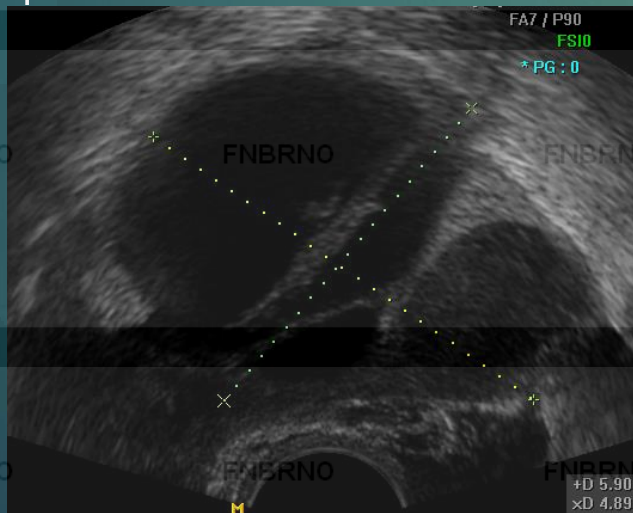
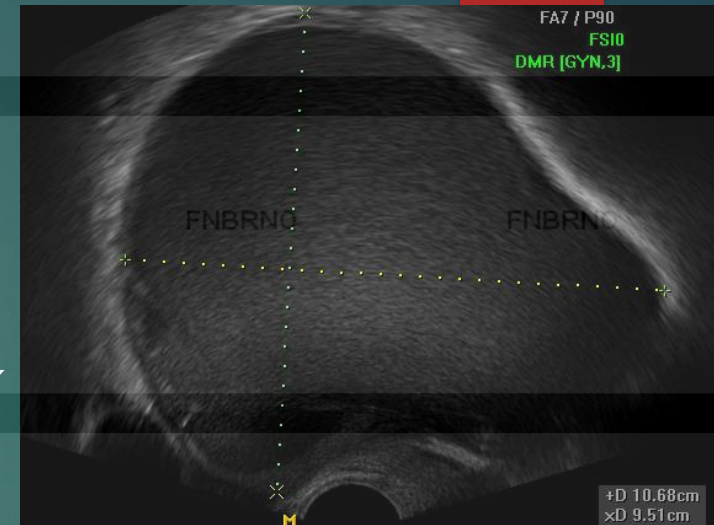

UZ: drobná hojná echa

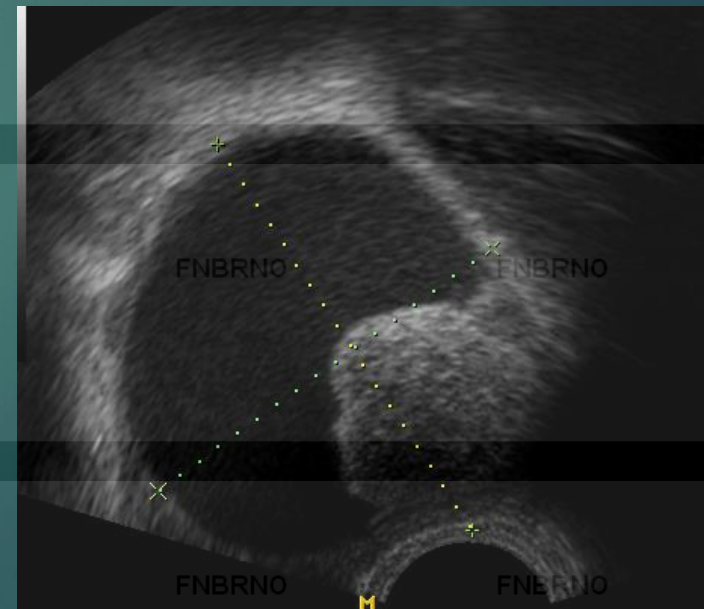
Endometriom

- ▶ V UZ obraze typicky unilokulární, s drobnými vnitřními echy, připomíná strukturu varlete
- ▶ V atypických případech bi-nebo multilokulární, kalcifikace, retrahované koagulum vzhledu solidní tkáně, papilární prominence s perfuzí (diff.dg ovariální neoplázie)
- ▶ Fixované ovarium s endometriomem je markerem adhezivního procesu v pánvi

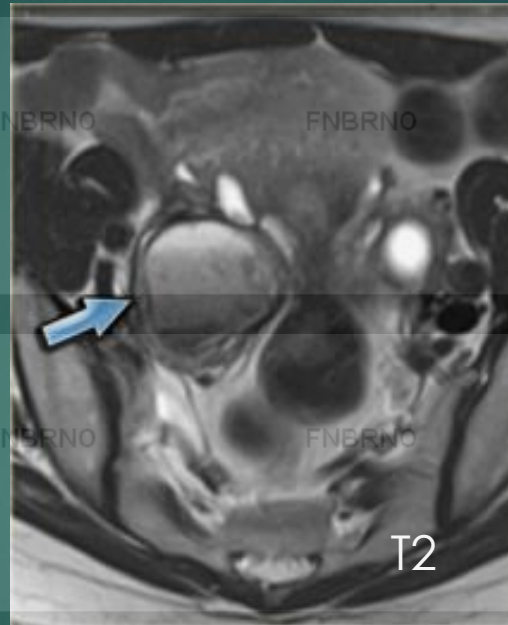

multilokularita

koagulum

Endometriom

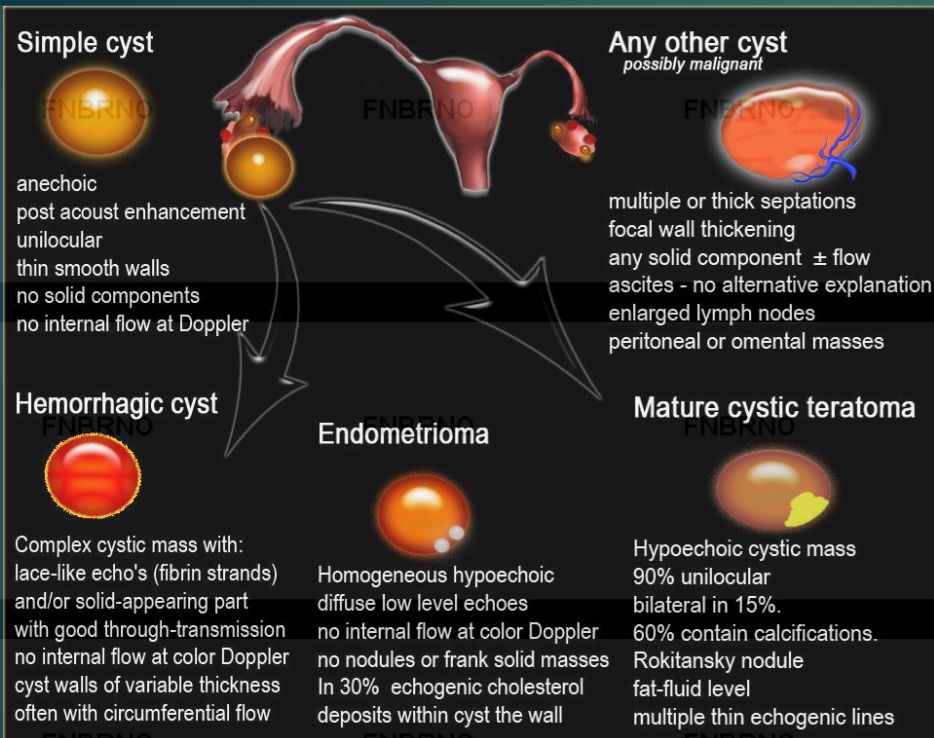
CT: cystoidní léze se silnější stěnou, může být septovaná, obsah denzity >20 HU, bez syčení postkontrastně

MR: T1 a T1 STIR hyperintenzní, v T2 od nízké přes střední až po vysokou intenzitu signálu, shading (nízký T2 signál), silná fibrozní kapsula s nízkým T2 signálem díky hemosiderinem vyplněným makrofágům

Diff.dg. endometriomu

- Zahranuje prostou cystu, hemorhagickou funkční cystu, zralý cystický teratom, cystické ovariální nádory a ovariální absces

T1W	T1+FS	T2W	T1+FS+Gd	
				Simple cyst
				Hemorrhagic cyst
				Endometrioma
				Dermoid
				Cystic neoplasm

Hluboká pánevní endometrioza

- ▶ Cullenův syndrom
- ▶ Výskyt u 20-35% žen s endometriózou
- ▶ Invaze do anatomických struktur a orgánů
- ▶ Nejčastěji postiženo rektovaginální septum – adenomyotický uzel – hyperplazie hladké svaloviny a vaziva, obklopujících glandulární složku
- ▶ Možnost postižení rekta, sigmoidea, močového měchýře, ureterů, tenkých klíčků..
- ▶ Redukce hloubky Douglasova prostoru
- ▶ Význam MR v předoperačním plánování

Hluboká pánevní endometrióza

- ▶ **TVUS** – vysoká senzitivita (95%) a specificita (98%) u rektovaginální a retrocervikální endometriózy, při laparoskopii může uniknout rozpoznání
- ▶ Hypoechogenní uzel, může adherovat k přední stěně rekta

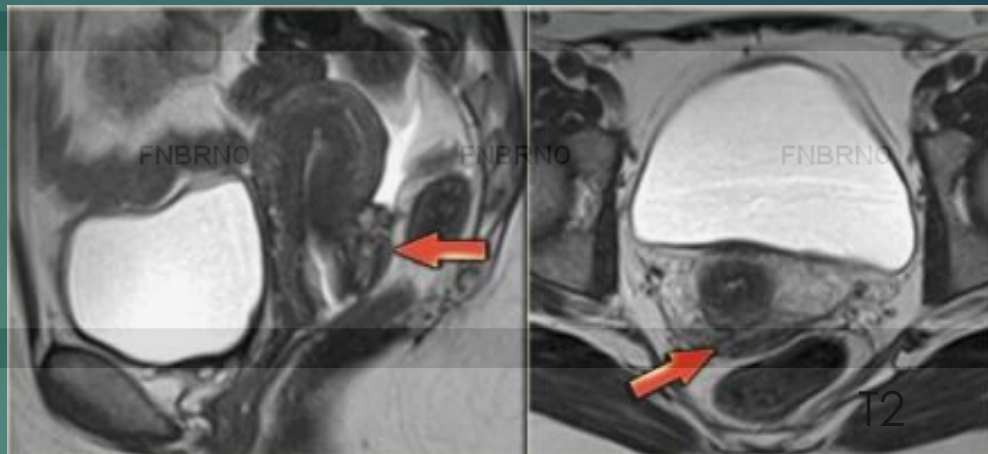

Busard M.P.H. et al.: Deep infiltrating endometriosis of the bowel: MR imaging as a method to predict muscular invasion. [Abdom Imaging](#). 2012 Aug;37(4):549-57. doi: 10.1007/s00261-011-9790-1

Hluboká pánevní endometrióza

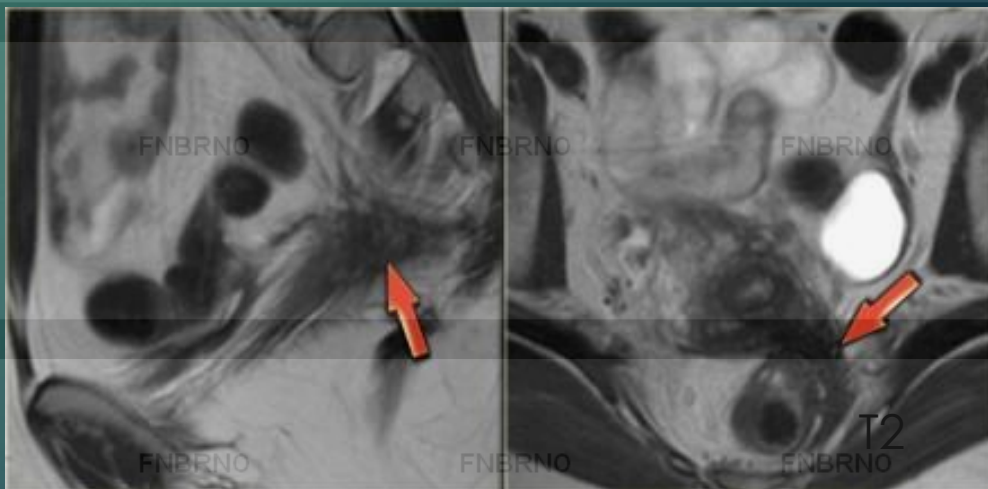
MR:

- ▶ T1 izointenzní se svaly
- ▶ T2 hypointenzní
- ▶ okrsky vysokého T1 signálu na STIR sekvenci odpovídají hemoragiím
- ▶ Zhodnotí postižení stěny rekta, močového měchýře a dalších struktur (vymizení tukového proužku)
- ▶ Senzitivita 76-80%, specificita 98-99%

Postižení děložního cervixu

Postižení levého sakrouterinního ligamenta

Intestinální endometrióza

- ▶ U 4-15% žen s endometriózou
- ▶ V 72-85% případů rektosigmoideum
- ▶ Příznaky: bolest, obstipace, rektální krvácení
- ▶ Typicky postižení muscularis propria s jejím rozšířením a hypoechogenními uzly + fibrozní reakce v okolí
- ▶ TRUS – detekuje vzdálenost léze od anu a hloubku invaze do stěny rekta

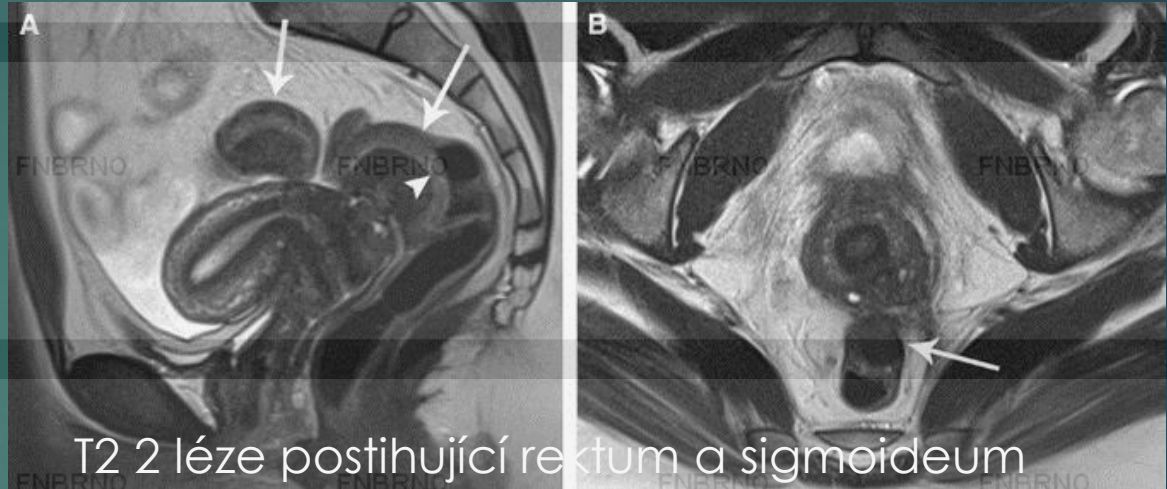

hypoechogenní uzly
v hypertrofické
muscularis propria

Intestinální endometrióza

- ▶ **MR:** vymizení tukové vrstvy v okolí rektu a infiltrace stěny ve vrstvě muscularis propria, zhodnocení lokalizace a rozsahu postižení

Komplikace intestinální endometriózy

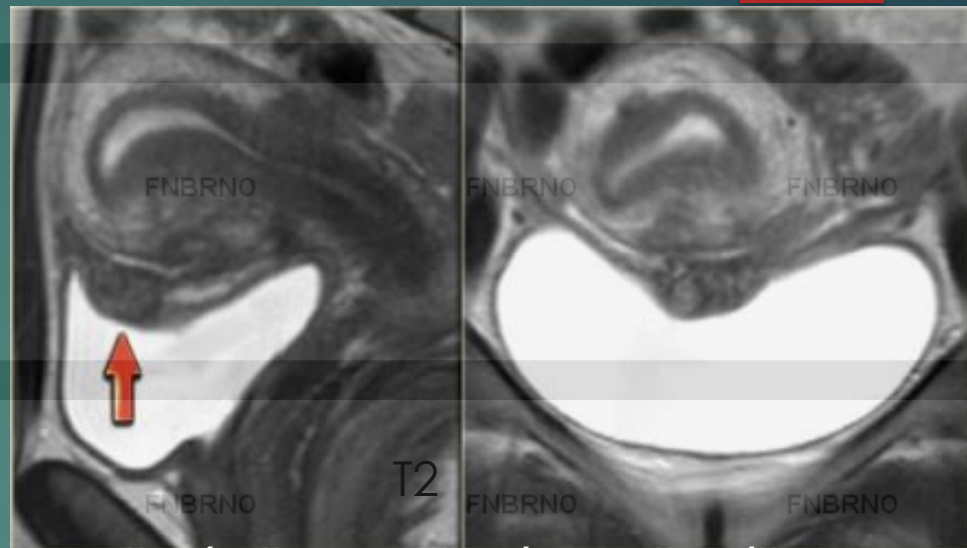

Ileozní stav tenkých kliček při
postižení aborálního ilea
endometriózou

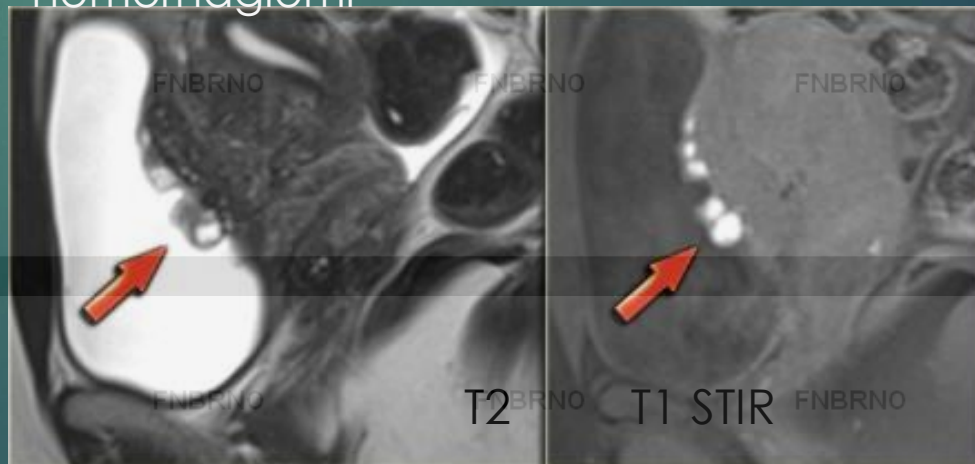
Endometrióza uropoetického systému

- ▶ U 4% žen s endometriózou, častěji nad 40 let
- ▶ Až v 90% postižen močový měchýř (zejm. trigonum a zadní stěna)
- ▶ Symptomy: bolest, dysurie, polakisurie, urgency, hematurie
- ▶ Při postižení ureteru může dojít k obstrukci močových cest

postižení stěny močového měchýře

postižení ve všech vrstvách s drobnými hemoragiemi

Novellas S. et al.:MRI Characteristics of the Uterine Junctional Zone: From Normal to the Diagnosis of Adenomyosis. [American Journal of Roentgenology](#) >Volume 196, Issue 5

Adenomyóza

- ▶ Postižení myometria

- ▶ difuzní

- ▶ hypertrofie myometria okolo žlázových ložisek
    - ▶ žlázová infiltrace $>2,5$ mm za endomyometriální juncí

- ▶ fokální – adenomyom

- ▶ Nejčastěji zadní stěna děložní a fundus

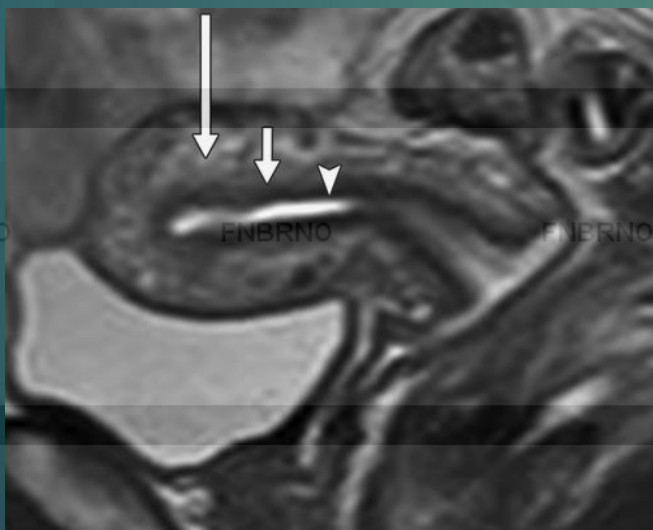

UZ: zvětšená děloha,
intramyometriální cysty 2-6 mm,
hypoechoenní pruhování (rain in
the forest), u fokální formy obtížná
diff.dg. oproti myomu

Adenomyóza

Normální T2 obraz dělohy

- ▶ Hyperintenzní endometrium
- ▶ Hypointenzní junkční zóna (<8mm)
- ▶ Myometrium střední intenzity signálu

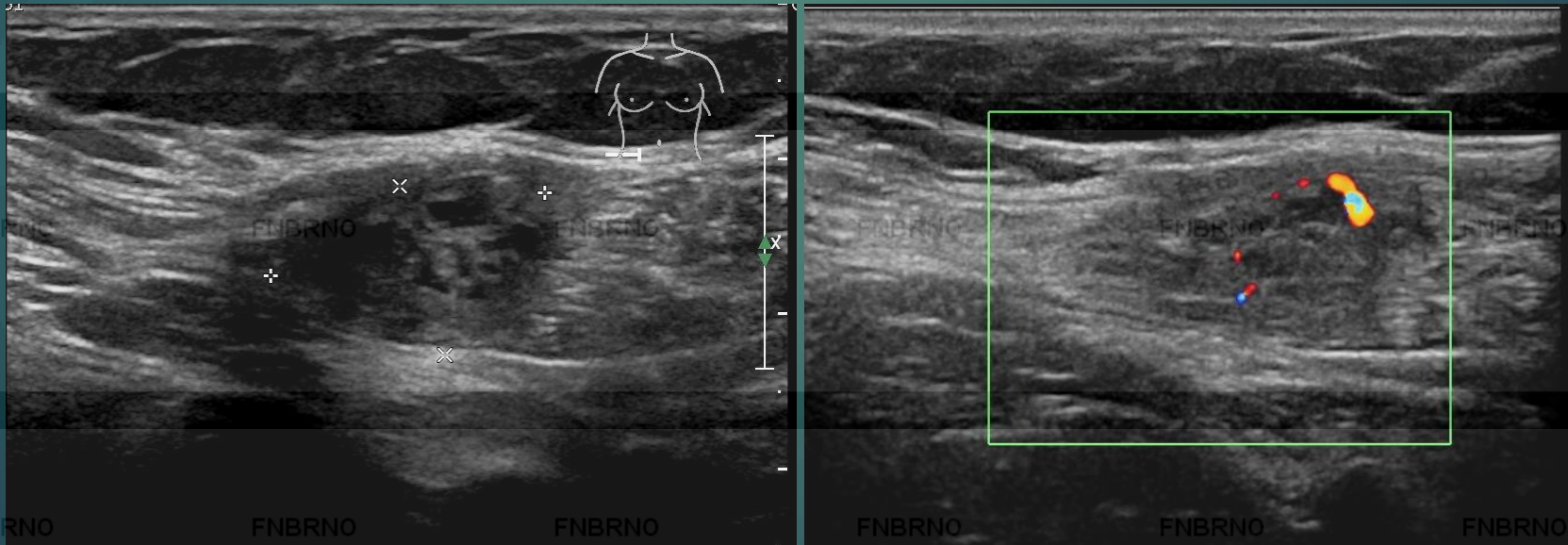
Adenomyóza

- ▶ 21-47% hysterektomií
- ▶ Junkční zóna >12 mm
- ▶ V T2 drobné hyperintenzní oblasti odp. ektopickým endometriálním žlázkám a malým cystám
- ▶ V T1 drobné hyperintenzity odpovídají hemoragiím

Postižení břišní stěny

- ▶ Nejčastěji v blízkosti jizvy po císařském řezu
- ▶ **UZ**: hypoechogenní solidní léze s perfuzí v doppler modu
- ▶ **CT a MR**: solidní sytící se masa

Shrnutí

- ▶ Endometrióza může postihnout prakticky všechny orgány
- ▶ Diagnóza je tím snazší, čím více se na ni myslí
- ▶ **Ultrasonografie** (TVUS, TRUS) na začátku dg. algoritmu
- ▶ Využití **MR** v předoperačním plánování – zhodnotí lokalizaci a rozsah postižení, invazi okolních struktur
- ▶ Zlatým standardem je **laparoskopie**

Literatura

- ▶ Kučera E.: Endometrióza. Maxdorf Praha 2008. ISBN 978-80-7345-144-8
- ▶ <http://www.gynaecologist4u.com/7.html>
- ▶ <https://radiopaedia.org/articles/endometriosis>
- ▶ <http://www.radiologyassistant.nl/en/p4da490c32edcc/mri-detection-of-endometriosis.html>
- ▶ <http://eradiology.bidmc.harvard.edu/LearningLab/genito/George.pdf>
- ▶ Abrao M.S. et al.: Comparison between clinical examination, transvaginal sonography and magnetic resonance imaging for the diagnosis of deep endometriosis. [Hum Reprod](#). 2007 Dec;22(12):3092-7. Epub 2007 Oct 18
- ▶ Busard M.P.H. et al.: Deep infiltrating endometriosis of the bowel: MR imaging as a method to predict muscular invasion. [Abdom Imaging](#). 2012 Aug;37(4):549-57. doi: 10.1007/s00261-011-9790-1
- ▶ Novellas S. et al.: MRI Characteristics of the Uterine Junctional Zone: From Normal to the Diagnosis of Adenomyosis. [American Journal of Roentgenology](#) >Volume 196, Issue 5
<http://www.ajronline.org/doi/full/10.2214/AJR.10.4877>
- ▶ Weinberger V.: Endometrióza v ultrazvukovém obraze

FNBRNO

FNBRNO

FNBRNO

FNBRNO

FNBRNO

FNBRNO

Děkuji za pozornost

FNBRNO

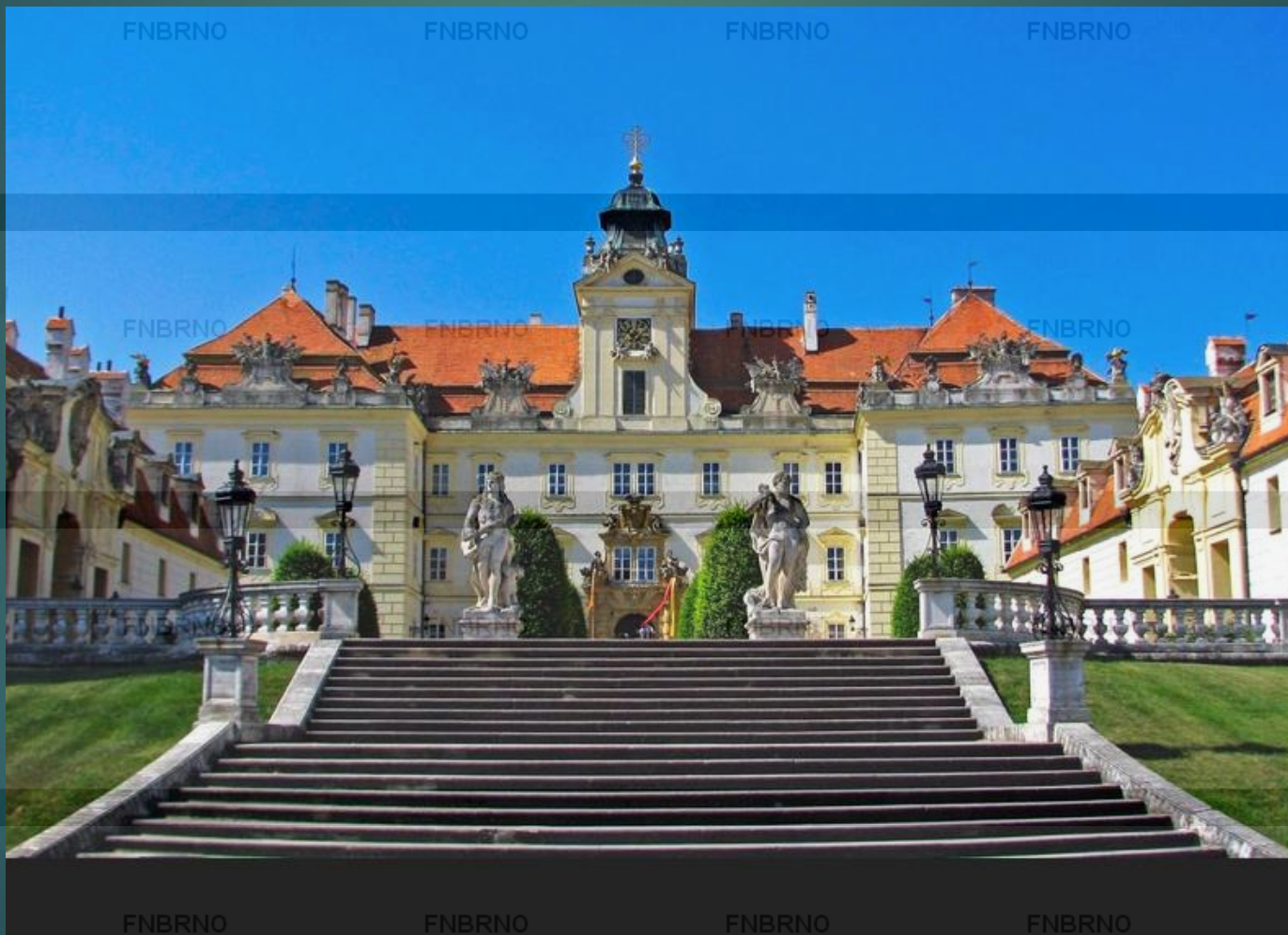
FNBRNO

FNBRNO

FNBRNO

FNBRNO

FNBRNO

FNBRNO

FNBRNO

FNBRNO

FNBRNO

FNBRNO

FNBRNO

FNBRNO

FNBRNO

FNBRNO

FNBRNO

FNBRNO

FNBRNO

FNBRNO

FNBRNO

FNBRNO

FNBRNO

FNBRNO

FNBRNO